

وضعیت نامطمئن بازرندگی در خلیج فارس

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

۴ اکتبر ۲۰۲۳

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/uncertain-state-deterrence-persian-gulf
العربية (/ar/policy-analysis/halt-alrd-ghyr-almwkd-t-fy-alkhlyj-arlby/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

تحلیل کوتاه

ایران به رغم انجام مانورهای نظامی و حفظ لحن مبارزه طلبانه از توقیف کشتی‌های بیشتر پرهیز داشته است اما تمایل اثبات‌شده‌اش به انجام اقدامات قاطع در میدان «رقابت در بازرندگی» تغییر نخواهد کرد

در ۲۱ آگوست (<https://apnews.com/article/iran-us-tensions-suez-rajan-tanker-oil-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

گزارش (<https://apnews.com/article/iran-us-tensions-suez-rajan-tanker-oil-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

های (<https://apnews.com/article/iran-us-tensions-suez-rajan-tanker-oil-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

رسانه (<https://apnews.com/article/iran-us-tensions-suez-rajan-tanker-oil-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

ای (<https://apnews.com/article/iran-us-tensions-suez-rajan-tanker-oil-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

منتشر شد حاکی از آنکه نفتکش *سوئز راجان* که حامل نفت خام ایران بود و از سوی آمریکا

توقیف شده بود محموله خود را به کشتی کوچک‌تر ام‌آر یوفریتز تحت مالکیت آمریکا و در اجاره یونان منتقل کرده است محموله‌ای که

بعداً در یک پایانه آمریکا تخلیه شد *سوئز راجان* هفته‌ها بود که در ساحل تگزاس متوقف شده بود و نمی‌توانست محموله نفت خود را

انتقال دهد چون شرکت‌های باربری دریایی نگران (<https://www.reuters.com/world/iran-warns-against-unloading-iranian-oil-seized-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

تهدید (<https://www.reuters.com/world/iran-warns-against-unloading-iranian-oil-seized-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

سپاه پاسداران بودند که در ۲۹ جولای اعلام کرده بود هر شرکتی که به محموله دست بزند با اقدام تلافی‌جویانه

در خلیج فارس روبه‌رو خواهد شد

شاید تصادفی نبود که گروه آماده آبی-خاکی *باتان* نیروی دریایی آمریکا شامل *یو اس اس باتان* *یو اس اس کارتر هال* و

در ۱۷ آگوست با عبور از تنگه هرمز وارد خلیج فارس شدند گروه یادشده هنگام نزدیک شدن به تنگه و احتمالاً بعد

از ورود به خلیج به شکلی کاملاً مشهود از سوی (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-3f257407678b844e5c71c39334866bb1>)

<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf> جت (meu-now-in-the-persian-gulf in-the-persian-gulf) (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) های (gulf) (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) جنگنده (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) اف (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) (۳۵) (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) که (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) در (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) ارتفاع (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) کم (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) پرواز (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) می (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) کردند (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>)

حفاظت می‌شد (<https://news.usni.org/2023/08/18/uss-bataan-uss-carter-hall-and-26th-meu-now-in-the-persian-gulf>) نیروهای اعزامی شامل جت‌های هرپر مستقر در کشتی و یک نیروی رزمی واکنش سریع تفنگداران دریایی می‌شد که آماده استقرار در کشتی‌های تجاری در صورت لزوم بود. چند روز پیش از عبور این نیروها هادرن پیام محکم دیگری در ۶ آگوست به ایران ارسال کرد و ژنرال مایکل کوریلد رئیس ستاد مرکزی فرماندهی آمریکا و برد کوپر دریابان ناوگان پنجم با هادرن به صورت علنی از تنگه هرمز عبور کردند. این عملیات‌های دریایی در پی مجموعه‌ای از استقرارهای نظامی آمریکا در منطقه بود که به لحاظ نمادین و تاکتیکی معنادار است از جمله اعزام یک ناوشکن ضد موشک بالستیک و تعداد بیشتری از جنگنده‌های اف-۱۶ و اف-۳۵. این حرکات روی هم رفته افزایش نگرانی از اقدامات ایران علیه کشتیرانی در خلیج فارس را در سال ۲۰۲۳ نشان می‌دهد. همچنان که نشان می‌دهد چگونه پیام‌های نظامی محکم و اعزام نیروها از سوی آمریکا می‌تواند به ممانعت از حملات دریایی بیشتر از سوی ایران کمک کند.

تهدیدها و اقدامات اخیر ایران

در ۲۲ آوریل و ۱ جولای دو نفتکش حامل نفت ایران به مقصد چین به ترتیب از طرف دستگاه‌های ذیربط آمریکایی و اندونزیایی توقیف شد. اولی (*سوئز راجان* پیرو دستور یک دادگاه برای پرداخت دیون به قربانیان تروریسم دولتی ایران توقیف شد دومی (*آرمان ۱۱۴*) به خاطر نقض مقررات محیط‌زیستی مربوط به انتقال کشتی-به-کشتی توقیف شد که گویا در تلاش برای مخفی کردن نفت از منشأ ایران بود.

در هفته‌های بعد از توقیف اول نیروی دریایی ایران در تلاش برای تلافی کردن به دو اقدام موفق و دو اقدام ناموفق برای توقیف کشتی‌های تجاری در آب‌های بین‌المللی به بهانه‌های کاذب مبادرت کرد. در یک مورد آن‌ها مستقیماً به کشتی شلیک کردند در دو توقیف ناموفق مداخله نظامی به‌نگام آمریکا و متحدان یگان‌های دریایی ایرانی را دفع کرد.

همانند دیگر دوره‌های افزایش تنش ایران به بهانه «کنترل هوشمند» تلویحا و تصریحا تهدید کرده که عبور از تنگه هرمز را به طور جدی کنترل خواهد کرد. مقامات رژیم و رسانه‌های تندرو ممکن است در هفته‌های آتی عمدتاً برای مصرف داخلی سخنان بیشتری از این دست مطرح کنند. بعد از عبور گروه دریایی آمریکا از تنگه هرمز در ماه گذشته سپاه با انتشار یک

ویدیوی (<https://www.aparat.com/v/5Qc74>) شدت (<https://www.aparat.com/v/5Qc74>) دستکاری (<https://www.aparat.com/v/5Qc74>) ادعا کرد شناورهای آمریکا «به تهدید شلیک از سوی ایرانی‌ها تمکین کردند» و

هلیکوپترهای امریکایی که به پرواز درآمده بودند به عرشه بازگشتند با این حال نگاهی دقیق‌تر به شیوه تلفیق تصاویر هوایی پهپادها و تصاویر سطح دریا در ویدیوی یادشده این ادعا را تایید نمی‌کند بلکه نشان می‌دهد کشتی‌های آمریکایی به وضوح و آرامی از حق خود برای عبور از تنگه استفاده می‌کنند و هواگردهای همراه در حالت عادی عملیات قرار دارند (که در این مورد به معنی مراقبت مسلحانه طی عبور است).

با وجود این ایران احتمالاً هنوز باور دارد می‌تواند (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/deterring-iran-gray-zone-insights-four-decades-conflict>) فعالیت (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/deterring-iran-gray-zone-insights-four-decades-conflict>) های (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/deterring-iran-gray-zone-insights-four-decades-conflict>) منطقه (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/deterring-iran-gray-zone-insights-four-decades-conflict>) خاکستری (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/deterring-iran-gray-zone-insights-four-decades-conflict>) را در خلیج فارس با مصونیت نسبی انجام دهد و تمام ابزارهای ضد-دسترسی مورد نیاز برای بستن تنگه هرمز در صورت تصمیم به انجام چنین کاری را گرد آورده است از جمله موشک‌های ضدکشتی دوربرد پهپادهای انفجاری بی‌بازگشت و زیردریایی‌های کوچک در آینده این توانمندی‌ها احتمالاً تکمیل خواهد شد از جمله با مهمات پرسوزن مجهز به دوربین برای جستجو و تعقیب اهداف متحرک و نیز موشک‌های کروز مافوق صوت که می‌توانند زمان واکنش را به میزان قابل توجهی کاهش دهند و شاید به جاهای دورتر در دریای عرب برسند

ایران همچنین می‌تواند در هوا موضع تهدیدآمیز بگیرد خواه با هدف‌گیری پهپادهای شناسایی آمریکایی بر فراز تنگه هرمز (مشابه رفتار شرم‌آور ایران در ژوئن ۲۰۱۹) در هماهنگ‌سازی حرکت‌های دریایی با شبکه‌های پدافند هوایی یکپارچه ساحلی و دریایی خود (مثل مانور اخیرش موسوم به «رزمایش اقتدار» پایین را ببینید) یا حتی به لحاظ تئوریک استفاده از سامانه‌های پدافند هوایی دوربرد برای

تحویل (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/counterintuitive-role-air-defense-irans-anti-status-quo-regional-strategy>) کنترل (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/counterintuitive-role-air-defense-irans-anti-status-quo-regional-strategy>) غیررسمی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/counterintuitive-role-air-defense-irans-anti-status-quo-regional-strategy>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/counterintuitive-role-air-defense-irans-anti-status-quo-regional-strategy>) بر (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/counterintuitive-role-air-defense-irans-anti-status-quo-regional-strategy>) تنگه (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/counterintuitive-role-air-defense-irans-anti-status-quo-regional-strategy>)

هرمز (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/counterintuitive-role-air-defense-irans-anti-status-quo-regional-strategy>) در ماه‌های اخیر نیروی دریایی سپاه شماری از انواع کشتی‌ها و قایق‌های تندرو را رونمایی کرده که قادر به شلیک موشک‌های ضدهوایی هدایت‌شونده با رادار با برد متوسط (۱۵۰-۲۰۰ کیلومتر) هستند و به منظور ایجاد یک چتر دفاع هوایی برای دیگر قایق‌های تندرو طراحی شده‌اند

در ۲ آگوست نیروی دریایی سپاه دومین مجموعه از مانورهای «اقتدار» را با هدف «دفاع از جزیره» در منطقه پنجم دریایی خود نزدیک تنگه هرمز آغاز کرد که طی آن از آتشبارهای جدید موشک‌های کروز ضدکشتی سیار و ساحلی خود با برد ادعایی ۳۰۰ تا ۶۰۰ کیلومتر رونمایی کرد قابل توجه آن است که مانور یادشده حدود چهار ماه جلوتر از برنامه زمانی برگزار شد هدف اعلام‌شده این مانورها عبارت بود از تمرین «انتقال سریع» نیروها برای دفاع از جزیره ابوموسی و سه جزیره در ناحیه موسوم به «نازعات» درست در غرب تنگه هرمز اما برد بلند سلاح‌های شرکت‌کننده برای مقاصد دیگر نیز قابل استفاده است

مسائل حقوق دریایی

ایران اغلب در سراسر تنگه هرمز قدرت‌نمایی می‌کند یعنی نه تنها در آب‌های سرزمینی خودش بلکه همچنین در پرتددترین کریدورهای کشتیرانی مقررشده از سوی «سازمان بین‌المللی دریانوردی» که تماماً داخل آب‌های سرزمینی عمان قرار دارد عدم

حاکمیت تهران در این ناحیه اخیر (شامل نوار کوچکی از آب‌های بین‌المللی درست در غرب تنگه هرمز) مانع از آن نشده که ایران دست به توقیف کشتی‌ها در این ناحیه بزند (مثلا کشتی *استنا ایمپرو* در سال ۲۰۱۹).

از آنجا که ایران هرمز را به عنوان یک تنگه بین‌المللی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/clarifying-freedom-navigation-gulf>) به <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/clarifying-freedom-navigation-gulf> رسمیت (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/clarifying-freedom-navigation-gulf>) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/clarifying-freedom-navigation-gulf>) شناسد با هر گونه تردد در این آبراه که واجد شرایط «عبور بی‌ضرر» نباشد مخالفت می‌کند. این کار ایران محدودیت‌های مهمی به همراه دارد. مثلا قانون مناطق دریایی ایران در سال ۱۹۹۳ این حق را برای ایران محفوظ دانسته که در صورت «هر گونه تهدید یا استفاده از زور علیه حاکمیت تمامیت ارضی و استقلال جمهوری اسلامی ایران یا... هر گونه تبلیغاتی که منظور از آن لطمه زدن به امنیت ملی امور دفاعی و یا منافع اقتصادی کشور باشد» از عبور هر گونه کشتی خارجی ممانعت کند (ماده ۶). این قانون همچنین حق تعلیق عبور بی‌ضرر کلیه شناورهای خارجی را از آب‌های ایران محفوظ می‌دارد (ماده ۸). تهران اگر تصمیم بگیرد با برداشتن یک گام جدی به ایجاد مزاحمت برای کشتی‌هایی که حامل محافظان نظامی آمریکایی هستند دست بزند می‌تواند به هر کدام از این مفاد استناد کند. بیشتر کربدورهای مهم کشتیرانی در خلیج فارس که مرتباً از سوی ابرتانکرها استفاده می‌شود نزدیک یا در بخش‌هایی داخل آب‌های سرزمینی ایران واقع شده‌اند که این امر به تهران اهرم قانونی بیشتری در این مناطق می‌دهد (هرچند سپاه پاسداران در گذشته سعی کرده در نواحی دورتر از آب‌های ایران نیز از مزیت مشابه بهره ببرد).

افزون بر این‌ها بند «تعقیب فوری» در قانون ۱۹۹۳ (ماده ۲۱) به ایران حق می‌دهد در صورتی که فکر کند حقش برای حفاظت از مناطق خودی «نقض» شده شناورها را در بیرون از آب‌های سرزمینی خود و فلات قاره تا آب‌های آزاد بین‌المللی تعقیب کند در واقع سپاه پاسداران این را به روال معمول خود در تنگه هرمز بدل کرده است. با این حال گرچه بخش‌هایی از این ماده با قانون دریانوردی بین‌المللی مطابقت دارد بخش مرتبط در کنوانسیون ملل متحد در مورد حقوق دریاهای (ماده ۱۱۱) آب‌های بین‌المللی را ذکر نمی‌کند و مشخصاً تعقیب فوری در آب‌های سرزمینی کشورهای دیگر را ممنوع کرده است. قانون سال ۱۹۹۳ همچنین «به منظور حفظ مصالح کشور و حسن اجرای عبور بی‌ضرر» امکان وضع قوانین و مقررات محدودکننده بیشتر را در آینده فراهم می‌کند.

آیا ایران پاسخ خواهد داد

صرف نظر از مانورهای نظامی محدود و ویدیوهای تبلیغاتی به شدت دستکاری شده واکنش ایران به تخلیه نفت *سوئز راجان* تاکنون عمدتاً منفعلانه و دیپلماتیک بوده است. در تهران وزارت خارجه کاردار سفارت سوئیس را در ۲۸ آگوست (<https://apnews.com/article/iran-us-tensions-suez-rajana-oil-seizure-f7bdf87d5d0cecc24204d47aa391c56>) فراخواند شدید. ایران را با توقیف نفت یادشده اعلام کند و این کار را یک «اقدام کاملاً غیرسازنده» توصیف کرد. (سفارت سوئیس از سال‌ها پیش به عنوان رابط برای ارتباطات غیرمستقیم آمریکا-ایران عمل می‌کند.)

با این حال ایران ممکن است باز هم یک پاسخ دیرهنگام در منطقه خاکستری دست و پا کند که برای زیر سوال بردن اعتبار تازه‌ترین اعزام نیروی نظامی آمریکا طراحی شده باشد (شاید نزدیک به سالگرد جنبش اعتراضی مهسا امینی در میانه سپتامبر تا توجه بین‌المللی را از سرکوب‌های داخلی مجدد دور کند). در گذشته سپاه پاسداران قایق‌های کوچک حامل کارمندان آمریکایی و بریتانیایی را در دو مقطع کلیدی توقیف کرد: در مارس ۲۰۰۷ زمانی که شورای امنیت سازمان ملل در حال رأی‌گیری برای قطعنامه جدیدی علیه برنامه هسته‌ای ایران بود و در ژانویه ۲۰۱۶ درست زمانی که قرار بود «برنامه جامع اقدام مشترک» اجرا شود (بنا به گزارش‌ها هر دو قایق به آب‌های ایران وارد شده بودند). نیروهای تهران همچنین کشتی‌های تجاری را در این‌گونه مقاطع توقیف کرده‌اند.

هر چه پیش آید ایران و آمریکا برای یک مدت نامحدود در وضعیت «بازدارندگی پرکشمکش» باقی خواهند ماند وضعیتی که حسین سلامی فرمانده سپاه در جولای ۲۰۲۲ آن را «یک حالت جزر و مد دائمی که در کنترل ایران است» خواند. آمریکا با اعزام (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>) نظامی

ان (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

و (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

طرح ابتکارات (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

در (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

تمام (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

قلمروها (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-centcoms-posture-2023>) به منظور جلوگیری از این جزر

و مد در جهت درست حرکت می‌کند این موقعیت یادآور تحولات اخیر در سوریه است رفتار تهاجمی روسیه علیه پهپادهای آمریکایی

ناگهان کاهش یافت چون نیروی هوایی آمریکا از قراری که گزارش می‌شود گشت‌های تهاجمی اف-۳۵ را بر فراز این کشور آغاز کرد

در مورد احتمال استقرار نیروهای محافظتی تفنگداران دریایی در کشتی‌های غیرنظامی که در خلیج فارس تردد می‌کنند با این فرض که

تمام موانع حقوقی رفع شود تصمیم به استقرار تصادفی و بی‌سروصدای چنین پرسنلی در شناورهای عبوری می‌تواند تاثیر بازدارندگی

کلی داشته باشد چون یگان‌های ایرانی مجبور می‌شوند حدس بزنند که کدام کشتی از محافظت مسلحانه برخوردار است بر اساس

تجربه گذشته در موقعیت‌های مشابه همه تیم‌های تفنگداران دریایی که برای این امر استفاده می‌شوند باید از نمایش رسانه‌ای

خودداری کند و تامین امنیت کامل عملیاتی را رعایت کنند همچنین باید به آن‌ها اختیار داده شود تا از نیروی نظامی ضروری برای حفاظت

از خودشان و کشتی تحت حفاظت‌شان استفاده کنند

هنوز زود است که بگوییم آیا موقعیت جاری نشان‌دهنده تغییر ماندگار در رفتار ایران است یا اینکه صرفاً یک انحراف موقت از وضع معمول

است مورد دوم محتمل‌تر است تاریخ نشان می‌دهد تهران هرگاه با حریف متحد جدی و توانمند روبرو شده عقب کشیده است اما

واشنگتن و شرکایش باید انتظار داشته باشند تا این بازدارندگی در تمام سطوح به چالش کشیده شود

فرزین ندیمی هموند ارشد انستیتو واشنگتن است

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Egypt's Economic Crisis: Implications for Internal Stability, Regional Politics, and U.S. Policy

October 12, 2023, starting at 12:00 noon EDT (1600 GMT)

James Harmon ,
Nervana Mahmoud ,
Medhat Nafei

(/policy-analysis/egypts-economic-crisis-implications-internal-stability-regional-politics-and-us)

تحلیل کوتاه

سوءتعبیر از قانون هسته‌ای ایران

۳ اکتبر ۲۰۲۳

هنری ژم

([fa/policy-analysis/swtbyr-az-qanwn-hsthay-ayran/](#))

BRIEF ANALYSIS

Islamist Approaches to Governance

October 10, 2023, starting at 12:00 noon EDT (1600 GMT)

Matthew Levitt ,
Aaron Y. Zelin ,
Joana Cook ,
Shiraz Maher

([/policy-analysis/islamist-approaches-governance](#))

TOPICS

([fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzh/](#)) خلیج و سیاست حوزه انرژی

([fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/](#)) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

([fa/policy-analysis/ayran/](#)) ایران